

Nattfågelinventering i Kvismaren 2013

Tage Ashing & Jan Sondell

I maj–juni 2013 genomfördes tre nattinventeringar vardera runt Östra och Västra Kvismaren, alltså vid totalt sex tillfällen. Flera intressanta resultat kom fram. Småfläckig sumphöna var rikligt förekommande men flyttade mellan sjödelarna mellan olika inventeringstillfällen, är det samma individer som flyttat eller olika fåglar? Näktergalen har en stark stam med 16 sjungande bannar i buskmarkerna omkring sjöarna. Totalt bördes 33 arter.

Bakgrund

För att besvara frågan om vilka fågelarter som hörs under dygnets mörka timmar om man lyssnar längs Östra och Västra Kvismarens stränder genomfördes tre nattinventeringar i maj–juni 2013 mellan ca 22.00 och 02.00. Inventeraren följde så gott det gick strandkanterna eller Kvismare kanal, i princip enligt röd markering i figur 1. Vissa strandavsnitt nåddes enklare med bil och då täcktes detta avsnitt in av bilburen personal. Framkomligheten har blivit något bättre på senare år eftersom även några nya vallavsnitt kommit till i samband med restaureringarna. Huvudinventerare var samtliga omgångar Tage Ashing, men han hade god hjälp av Magnus Persson, Matt Slaymaker, Teresa Montras Janér, Mayra Sucías Molla och Elin Andersson, både med avlyssning av vissa strandavsnitt och med biltransporter.

Förutsättningar

För inventeringens genomförande valdes lugna kvällar i andra halvan av maj och

större delen av juni. Nätter med nederbörd undveks av förklarliga skäl. Bara en sjödel hanns med per natt. Inventeringen gjordes på datum som anges i tabell 1 (första dagen angiven, inventeringen avslutades efter midnatt). Vattenståndet i Hjälmaren anges även. Alla områden utom Fågelsjön och Rysjön följer Hjälmarens vattenstånd men på några cm högre nivå. Sjöbotten ligger på ca 21,9 m ö h. Det bör alltså varit ungefär en decimeter vatten i de oreglerade områdena vid de två första inventeringarna och nästan uttorkat vid den tredje.

Inventeringen genomfördes som en modifierad linjetaxering med punktrutter där observatören gjorde regelbundna stopp på 5–10 minuter för att lyssna. Alla noteringar är gjorda med hjälp av hörseln.

Resultat

I tabell 2 noteras alla hörda arter till antal. Skrattmåsar är hörda i Västra Kvismaren men antalet har inte kunnat anges och ingår därför inte i tabellen.

Tabell 1. Inventeringsdagar och vattenstånd i Hjälmaren. Vattenståndet beräknas enligt meter över havet.
Table 1. Days of census and water level in Lake Hjälmaren. Water level is in meters above sea level.

Östra Kvismaren	Västra Kvismaren	Vattenstånd i Hjälmaren
17 maj	20 maj	21,95 m ö h
4 juni	7 juni	21,95 m ö h
18 juni	20 juni	21,88 m ö h

Tabell 2. Förteckning över fågelarter hörda i Östra och Västra Kvismaren under nattinventeringar i maj och juni 2013.

Table 2. Number of birds and species noted in East and West Kvismaren during the night census in May and June 2013.

Fågelart	Östra Kvismaren			Västra Kvismaren		
	17 maj	04 juni	18 juni	20 maj	07 juni	20 juni
Snatterand					1	
Kricka		3	3			1
Gräsand			2		1	
Gråhakedopping					2	
Rördrom	3	6	2	3	2	
Vattenrall	2	9	1	1	3	
Småfläckig sumphöna	13	2			15	12
Sothöna	2	5	3	5	5	3
Rörhöna	1	2		2		
Trana					1	
Tofsvipa			18		8	12
Enkelbeckasin	10	13	10	10	5	7
Morkulla	1	2	2		1	
Storspov		1				
Skogssnäppa			1			2
Gluttsnäppa			2			
Grönbena			1			3
Rödbena						2
Dvärgmås		2				
Fisktärna			1		1	5
Skogsduva			1			
Gök		1	5			
Sånglärka		1		1	1	
Näktergal	7	9	4	12	8	3
Buskskvätta					1	2
Stenskvätta						1
Gräshoppsångare			1	1		1
Flodsångare						2
Sävsångare	33	37	16	28	21	17
Kärrsångare		2	2		1	
Rörsångare		2	9	3	8	
Trastsångare			1		2	
Summa	72	97	85	66	87	73

Småfläckig sumphöns spelande på många olika platser. Foto: Lasse Olsson.
Spotted Crakes whistled at several different locations. Photo: Lasse Olsson.

Kommentarer för vissa arter

Rördrom

Maximalt 8 rördrommar har hörts vid andra inventeringen med reservation för dubbelräkningar.

Vattenrall

Av vattenrall har hörts som mest 12 individer. Man kan fundera på hur stor andel det är av det verkliga antalet, 10 eller 50 %?

Småfläckig sumphöna

Småfläckiga sumphönan förvånar mest, inte främst antalet som varierat mellan 12 och 17 utan att de hörts på helt olika platser mellan inventeringsomgångarna,

se kartan i figur 1. Vad beror omflyttningarna på? Är det de vattenståndsskillnader som registrerats som styrt eller vill fåglarna sitta i hörhåll för varandra eller är det kanske så att vissa individer tystnat som parade och nya har anlänt och börjat spela? Mycket mer forskning behövs för att förstå småfläckhönans dolda familjeliv!

Tofsvipa

Tofsvipan förvånar också lite. Varför hördes inga vipor första inventeringsomgången men många flera senare? Är det så att familjer med ungar vandrat från fälten efter kläckning till bättre födosöksmarker i sjöbottnarna?

Enkelbeckasin

Denna art hörs långt. Frågan är dock hur stor andel av det totala beståndet man får med vi en enstaka inventering. Artens uppträdande per delområde har varierat stort mellan inventeringsomgångarna.

Näktergal

Har en stark stam i Kvismardalen och finns i strandnära snår och dungar. 16 ex noterades både vid första och andra inventeringstillfället

Sångare

Sävsångaren dominerar nattkonserten. Den tidigare karaktärsarten gräshopp-sångare hördes bara i två exemplar, lika många som antalet flodsångare och kärr-sångare. Man bör notera att sångintensiteten hos sångarna går ner på natten och antalen är underskattade.

Övrigt

Totalt noterades ca 160 olika lockande och spelande fåglar per inventeringsomgång av 33 olika arter. Fågeltillgången verkar vara ungefär lika stor i båda sjödelarna och vid alla inventeringstillfällena.

Diskussion och slutsats

En komplett nattinventering i båda sjödelarna har inte gjorts i moderna tid vid Kvismaren. Resultatet verkar vara intressant, men det behöver göras under ett antal år för att underlätta tolkningen. Hur viktigt är vädret? Hur stor andel av fåglarna av olika arter i området kommer med? Bidrar nattinventeringen av enbart fågelljud väsentligt till kunskapen om fåglarna i området? Frågorna är många och utmanade för kommande år. För vissa arter fungerar metoden ganska väl men inte för andra.

Även om restaureringarna gynnat möjligheterna att ta sig fram längs stränderna återstår en del arbeten för att göra inventeringsrundan lättgången. Det kanske kan göras kommande år.

Resultatet av nattinventeringen är sammanfattningsvis så intressant att den gett mersmak.

Referens

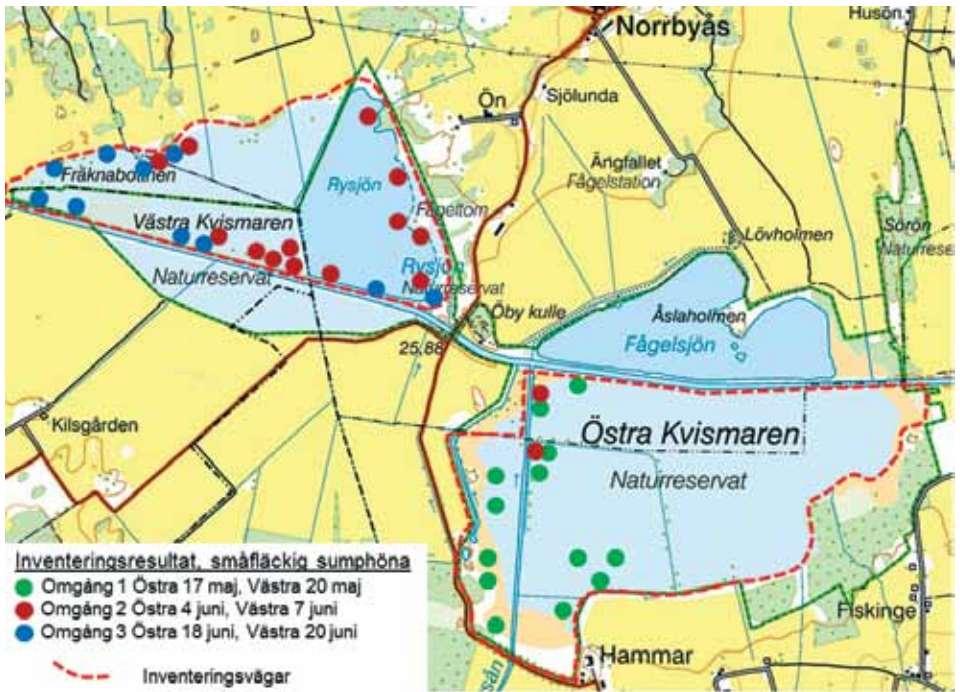
SMHI om vattenstånd: <http://www.smhi.se/vadret/vadret-i-sverige/Vattenstand-i-de-stora-sjoarna>

English summary

Three night censuses were carried out around the two Kvismare lakes in May–June 2013 starting at 22.00 and ending 02.00. The area was mainly covered by foot, see in the red tracks in figure 1. The census was conducted as a modified line census with observation spots where the observer made regular 5–10 minutes stops for attention.

A maximum of 8 Bittern was heard. A maximum of 12 Water Rail played but you can only speculate in the real number, did 10 or 50 percent sound? Spotted Crake is the most extraordinary species, not because the number varied between 12 and 17 but by the fact that they have been heard on completely different places at the tree different occasions, se figure 1. Has changes in water levels been a cause or have they got silent when paired while others have arrived instead? A lot more research is probably needed on this species! Thrush Nightingale has a strong population around the lake with 16 singing males in adjacent bushes.

This was the first night census in many years at Kvismaren generating some interesting results, but it also raised questions for future research.

Figur 1. Karta över Östra och Västra Kvismaren med inventerarens vägval markerat. Vidare anges lägen för spelande småfläckiga sumphöna.

Figure 1. Map over East and West Kvismaren with the census route marked. Also the positions of sounding Spotted Crakes at different dates are indicated.

Två av inventerarna, Magnus Persson och Tage Ashing.

Två of the surveyors doing the night census. Magnus Persson and Tage Ashing.